

Renata Ciesielska-Kruczek

Biblioteka Filologii Angielskiej
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Czas zmian... Uczmy się, zdobywając doświadczenie

Kisilowska Małgorzata, *Biblioteki publiczne w kryzysie: doświadczenie pierwszego etapu pandemii*, Warszawa 2021.

Książka Małgorzaty Kisilowskiej to obszerna analiza przedstawiająca wpływ pandemii na działalność bibliotek publicznych w Polsce. Monografię opublikowaną przez Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w serii „Nauka, Dydaktyka, Praktyka” (nr 202) i uzupełnioną solidnymi podstawami teoretycznymi i doświadczeniami badawczymi, dopełniają cytaty wypowiedzi ankietowanych bibliotekarzy. Publikacja jest wynikiem badań oraz interpretacją ankiety rozesełanej do placówek bibliotecznych w całej Polsce w maju 2020 r. za pośrednictwem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Otrzymane odpowiedzi (zebrane do 31 lipca 2020 r.) zbudowały obraz funkcjonowania bibliotek w sytuacji kryzysowej oraz przyczyniły się do sformułowania ich potrzeb na przyszłość. Publikacja specjalistki w zakresie bibliologii, pracownika naukowego Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego — Małgorzaty Kisilowskiej, pokazuje funkcjonowanie polskich bibliotek publicznych w pierwszym etapie epidemii COVID-19 oraz w momencie ich otwierania i udostępniania zbiorów.

Autorka wprowadza czytelnika w tematykę przytaczając sytuacje kryzysowe spowodowane przez konflikty społeczne, polityczne lub katastrofy naturalne (rozdział pierwszy). Udział bibliotek w czasach kryzysu polega na wsparciu i pomocy w przestrzeni publicznej, na budowaniu odporności społecznej i aktywności społeczności lokalnej, a przede wszystkim na podtrzymaniu więzi międzyludzkich. Przytoczone zostały doświadczenia m.in. bibliotek nowozelandzkich czy australijskich oraz reakcje bibliotek na konsekwencje wypadków i katastrof.

Małgorzata Kisilowska

BIBLIOTEKI PUBLICZNE W KRYZYSIE

**DOŚWIADCZENIE
PIERWSZEGO ETAPU PANDEMII**

NAUKA – DYDAKTYKA – PRAKTYKA

Pandemia SARS-CoV-2 i jej wpływ na funkcjonowanie bibliotek publicznych w Polsce omówione zostały w drugim rozdziale pt. „Oddziaływanie na społeczeństwo oraz sektor kultury (analiza danych)”. Przedstawiona chronologia rozwoju pandemii, w skali globalnej i w Polsce, uwzględnia regulacje prawne wpływające na działalność bibliotek publicznych. Sytuację bibliotek w Europie i na świecie rejestrowały raporty IFLA i EBLIDA. Doświadczenie zamknięcia, pracy zdalnej oraz niemożliwości bezpośredniego kontaktu z czytelnikiem okazało się wspólne dla bibliotek niezależnie od ich typu i lokalizacji. Wylicza się negatywne doświadczenia biblioteczne, ale i pozytywne np. rozwijanie kompetencji, pozyskiwanie wiedzy, głębszej integracji środowiska zawodowego. Badacze bibliotekoznawcy dostrzegają pozytywnie zmiany postrzegania bibliotek w środowiskach lokalnych.

Przeprowadzonym badaniom opisanym w książce przyświecały następujące cele: udokumentowanie działań i procesów, rejestracja funkcjonowania środowiska bibliotekarskiego oraz poznanie i opisanie reakcji, procedur i działań podejmowanych w bibliotekach, a także postaw i emocji, które wiązały się z przeżywaną wyjątkową sytuacją w okresie pandemii. Autorka podkreśla, że informacje dotyczące sposobów pracy oraz komunikowania się w zespole oraz z użytkownikami mogą być pomocne w przyszłości przy tworzeniu strategii i planów działania w sytuacjach kryzysowych.

Ankieta, będąca głównym materiałem badawczym, zawierała łącznie 10 pytań, uporządkowanych w dwóch częściach dotyczących okresu lockdownu oraz sytuacji po otwarciu instytucji kultury. W jaki sposób funkcjonowały biblioteki i bibliotekarze w kryzysowej sytuacji? Jakie doświadczenia wiążą się z okresem całkowitego zamknięcia dla odwiedzających te placówki? Jak odbudować bezpośredniość kontaktów? Te i wiele innych pytań zostało sformułowanych i postawionych w ankietach. Kwestionariusz zbudowany z pytań otwartych obejmował następujące kwestie: komunikacja wewnętrzna — praca w zespole; komunikacja z otoczeniem instytucjonalnym; komunikacja z użytkownikami. Istotna była indywidualna ocena wpływu pandemii na sytuację bibliotek, dlatego tak ważne okazało się zebranie komentarzy własnych pracowników bibliotek. Do analizy zakwalifikowano 379 (z 395) kwestionariuszy wypełnionych zarówno przez dyrektorów, jak i pracowników bibliotek. Zrozumienie aktywności lub bierności bibliotek w kryzysie, ich współpracy z innymi instytucjami kultury i władzami lokalnymi, a przede wszystkim przeanalizowanie utrzymania kontaktów z czytelnikami posłuży przygotowaniu tych placówek na kolejne kryzysowe okresy oraz wytyczy perspektywy na przyszłość.

Załącznik publikacji przytacza wypowiedzi bibliotekarzy z ankiet, opisy konkretnych sytuacji, przykłady rozwiązań, procedury. Wybrane cytaty ilustrują zaangażowanie pracowników bibliotek w rozwiązywanie bieżących, wcześniej nieznanych sytuacji i problemów. Komentarze ankietowanych pogrupowane

zostały tematycznie: komunikacja i praca w zespole, komunikacja wewnętrzna, komunikacja z użytkownikami oraz działalność online.

Wyniki ankiet opisane zostały w dwóch rozdziałach: „Otwarte, chociaż zamknięte? Biblioteki w okresie lockdownu” oraz „Uchylamy drzwi... Biblioteczne powroty do działalności”. Tabele i wykresy oraz przytaczane stanowiska pracowników bibliotek ilustrują wyniki analizy działalności za zamkniętymi drzwiami. Jestem przekonana, że czytelników zainteresują zwłaszcza odpowiedzi dotyczące działalności własnej, w której wyodrębniono ofertę kierowaną do dzieci (głośne czytanie, konkursy, gry, zabawy, warsztaty online, teatrzyki) oraz dorosłych i młodzieży.

Doświadczenia bibliotekarzy z pierwszego etapu pandemii i lockdownu pokazują ogromną potrzebę dokonania zmian zarządzania kryzysowego w bibliotekach publicznych. Konieczne jest opracowanie strategii sprawowania kontroli w czasach kryzysu i wprowadzenia planów działania w sytuacjach ekstremalnych, aby w ten sposób przygotowane instytucje i ich pracownicy znali jasne wytyczne postępowania.

Autorka podkreśla, że doświadczenie z pandemią SARS-Cov-2 wskazuje na potrzebę przeprowadzenia zmian, zwłaszcza zapewnienia infrastruktury technicznej ukierunkowanej na działalność online, zdefiniowania usług kluczowych, a także wprowadzenia nowych form usług. Reorganizacja polskich bibliotek publicznych powinna czerpać z doświadczeń amerykańskich księżnic, które były włączone w system zarządzania kryzysowego jako instytucje odpowiedzialne za przepływ i dostępność informacji. Biblioteki publiczne powinny wspomagać mieszkańców, wspierać informacyjnie i organizacyjnie. Jednak takie wsparcie wymaga od bibliotekarzy wysokich kompetencji merytorycznych i technicznych. Na zakończenie należy podkreślić, że celem ankiety nie było zebranie wyłącznie danych, ale przede wszystkim rozpoznanie i zdiagnozowanie emocji, postaw, nastrojów, relacji oraz opinii, jakie towarzyszyły bibliotekarzom w tej trudnej codzienności. I autorce badań doskonale się to udało.

